

Foranstaaende viser, at Redekassernes Beboere har døjet mange Genvordigheder, men det er dog værd at lægge Mærke til, hvor ivrige Fuglene har været, trods disse, til at tage Kasserne i Brug. Naar der ikke før har været ophængt Redekasser i Christianslund Skov, skulde man mene, at 24 var et stort Tal, og jeg vilde have betragtet det som et pænt Resultat, om Halvdelen var blevet beboet. I Stedet for viser det sig, at der har staaet Kamp om Redepladserne, undertiden endog paa Liv og Død. Iagttagelserne viser ogsaa, at Musvitten, foruden at være en modig Fugl, ogsaa kan være stridbar og ond over for svagere Arter, naar det gælder dens egne Interesser.

I det hele kan man af ovenstaaende danne sig et Skøn over, hvorledes Livet i vore Skove maa forme sig for de Arter, hvis naturlige Redeplads er hule Træer, naar de i Maj og Juni drager omkring for at søge Lejlighed, og Beretningen er derfor i sig selv en Opfordring til Ophængning af Redekasser. Men vil man sikre Ynglefred for de mindste og svageste Arter, vil det maaske være rigtigst, at Indgangshullet for disse tilpasses saaledes, at Musvitten holdes ude.

ANMELDELSER

BENGT BERG: DE SISTA ÖRNARNA (P. A. NORSTEDT, STOCKHOLM 1923)

Forleden fløj en Ørn over Kjøbenhavn og blev set af mange Mennesker, ikke mindst fordi den tog Vejen hen over Sortedamssøen, der med sin nuværende Fuglebestand for en Ørn vel maa se ud omtrent, som Pandekagehuset gjorde det for Børnene i Eventyret. Begivenheden vakte adskillig Opsigt og blev omtalt i Bladene, hvilket viser, at det maa staa sørgeligt til med Ørnenes Forekomst her i Landet, naar der kan blive lagt saa meget Mærke til en enkelt. Nu har ganske vist Kjøbenhavn og Omegn aldrig hørt til de Steder, hvor Ørne hyppigst viste sig, men af og til er dog nogle kommet derover; andre Steder i Landet, f. Eks. i Sydsjælland, har de derimod, indtil for ganske faa Aartier siden, om Vinteren været meget almindelige. Dette er nu forbi af gode Grunde. Vort eget Land huser ikke mere ynglende Ørne, i Norge er de stærkt aftagne, særlig i Landets sydligere Dele, og i hele det udstrakte Sverige er der tilbage 18 Par ynglende Havørne og maaske 40 Par Kongeørne, efter hvad Bengt Berg oplyser i sin sidste Bog; naar han tillige hævder, at hvert Menneske med den ringeste Grad af Dannelse ved, at der

findes to Slags Ørne, Kongeørn og Havørn, saa er det selvfølgelig glædeligt og paaskønnelsesværdigt, at Kendskaben til Fugle i vort Naboland er trængt frem til den Plads, den bør have; her hjemme er der i saa Henseende endnu noget at indhente, og et Par Ord om de to Arter vil næppe blive taget fortrydeligt op. Kongeørnen er den mindste, brunlig indtil sort af Farve, Fødderne fjerklædte ud til Tærne, medens Halen er mørk i hele den yderste Del, kun hvid ved Roden. Om denne Ørn har ynglet i Danmark er tvivlsomt, men paa Fjældene i Norge og Sverige var den tidligere en almindelig Fugl, og endnu findes der en Del af dem; færdes man i Schweiz, Tyrol eller andre af Mellemeuropas Bjerglande, vil man af og til se Kongeørnen flyve, hyppigere staa udstoppet, og spørger man om dens Navn, vil man faa at vide, at det er en »Steinadler«. I tidligere Dage kom der mange fra Skandinavien ned og overvintrede i Danmark, og adskillige blev skudte; endnu kommer enkelte, men det bliver sjældnere og sjældnere.

Naar der i Bladene læses, at der et eller andet Sted er skudt en Ørn med et Vingefang paa henimod et Par Meter, lyder Overskriften næsten altid »Skudt Kongeørn«; det ser jo ogsaa mere imponerende ud, men i de fleste Tilfælde drejer det sig nok om Havørne. Det er den Ørn, som i tidligere Tid yngede her i Landet og endnu sparsomt ruger i Skandinavien; det er den, som Bengt Berg behandler i sin Bog »De sista Ørnarna«, som er tilegnet »Den, der skænker et Fristed til det sidste svenske Havørnepar«. Fuglen er en Kæmpe i Størrelse, næst efter Svanen den vældigste vingede Skabning i de nordlige Lande. De gamle Fugle kendes let i Afstand paa den hvide Hale og det lyse Hoved; kommer vi paa den anden Side Atlanterhavet, bliver dens Hoved helt hvidt, og den nyder Æren af at sidde i de forenede Staters Vaaben.

Den Gang Skovene dækkede Danmark overalt lige ud til Kysterne, da Kronhjortene strejfede om i store Flokke, da Bæverne holdt til ved Aerne og Vildsvin og Ulve i Skovene, da har sikkert Havørnen været en yderst almindelig Fugl, thi Danmark maatte rigtig være Landet efter dens Smag; den vil helst bo et Sted, hvor der ikke er for langt til Kysten — nogle Mil spiller ingen Rolle for den —, og mægtige Træer, hvor den kunde anbringe Reden, var der overalt nok af. Ude paa Havet, hvor den for en stor Del søger sin Føde, var Bordet dækket op med Fisk og Søfugle, og inde i Landet var der nok af Harer; hist og her laa ogsaa et Aadsel af en Hjort eller et andet større Dyr, som den ikke holdt sig for god til at gaa løs paa. Og Fjender, der kunde komme den til Livs, fandtes ikke; den var selv Hersker. Naar ikke et eller andet rent Ulykkestilfælde skete, blev Ørnene gamle; en Snes Aar er ingen Alder for en Havørn; selv om der saa kun kom en til to Unger ud hvert Aar, vilde Stammen let holdes vedlige.

Senere blev Landet opdyrket, og de store sammenhængende Skovstrækninger forsvandt, men der var alligevel Steder nok, hvor den kunde holde til, og endnu for et halvt Hundrede Aar siden var den

ingen sjælden Yngleflug her i Landet, selv om den Øst for Lillebælt var gaaet stærkt ned i Tal. Men Ulykkerne kom over den, Skydevaabnene blev bedre, Vildtet skulde fredes og dets Fjender forfølges; Aadslerne, den slog ned paa, var ofte forgiftede. Det mere rationelle Skovbrug gjorde sit, de gamle Træer, der egnede sig til Reder, blev fældede, og endnu en Plage fik den i Ægsamlerne. Var Æggene tagne et Aar, lagde den ikke, som ellers mange Fugle, et Kuld til. Omkring 1880 var der endnu i det sydøstlige Jylland vel en halv Snes Reder, desuden nogle i Midtjylland og i Vendsyssel, hvor den ude paa et vanskeligt tilgængeligt Sted i den store Vildmose havde bygget sig en vældig Rede paa Jorden, en hel Høj. I Skovene ved Randers og Mariager Fjord yngede nogle Par, og paa Sejlturen fra Randers ud ad Fjorden kunde man være sikker paa at se en eller flere Ørne. Men nu gik det hurtigt ned ad Bakke, den ene af de kendte Reder efter den anden blev forladt, tildels fordi Fuglene blev dræbte, og tilsidst var kun nogle faa tilbage; naar det kommer hertil, er alt forbi, selv om der gøres Forsøg paa at redde Stumperne. I 1906 yngede i Jylland 3 Par, i 1908 kun et, og efter 1910 er Havørnens Saga som Yngleflug i Danmark endt. Ved Sødringholm ved Randers Fjord byggede der et Par, af hvilke den ene blev dræbt i 1905, medens Magen holdt til ved Reden indtil 1913, da den fandtes død. Det sidste Par byggede i Havnø Skov ved Mariager Fjord omkring 1910; saa forsvandt den ene, medens en enlig Fugl siden stadig har holdt til i Skoven, vistnok den sidste Havørn, der har ynglet her i Landet; den og Rester af nogle af de kæmpemæssige Reder er, hvad der er tilbage som Minde om Danmarks største ynglende Landflugt.

Og det Syn, man fordem kunde have af Havørne, der fra Norden kom ned og overvintrede hos os, er vist ogsaa snart forbi. Gæstfrit blev de egentlig heller ikke behandlede. Sydsjælland var deres Yndlingstilholdssted; her kunde endnu omkring 1890 ses 11 Havørne paa en Gang siddende i et Træ; i Skoven ved Vordingborg omkring Petersværft blev der i 1888 skudt 10, og i 1892 lige saa mange, og rundt om i Egnen var en udstoppet Havørn en almindelig Stuepyrdelse; siden er det gaaet tilbage, og nu ses og skydes de kun ganske enkeltvis; ingen Nutidsjæger kan rose sig af slige Bedrifter som hin Mand paa Møen, der i Tiden mellem 1860 og 70 paa Ulfs-hale havde skudt henved 100 Havørne.

Havørnens Tid hos os er forbi, og snart vil ogsaa det Tidsrum være forløbet, i hvilket vi kunde haabe at skaffe os sikre Oplysninger om dens Undergang og de sidste Ørnepars Skæbne; kun om en enkelt af Rederne, den ved Stensballegaard ved Horsens, findes en Smule i Litteraturen. I Sverige er det gaaet ganske som hos os, og de 18 Par, der findes tilbage, vil sikkert dele Skæbne med deres danske Slægtninge. Nogen Trøst maa man da søge i, at der er rejst dem et saa pragtfuldt Monument, som Bengt Berg har gjort det i Bogen om de sidste Ørne, et Værk, der i hvert Tilfælde vil bevare Fuglen for Forglemmelse. I denne Bog er alt, hvad man kan forlange; med glimrende Fantasi har Forfatteren sat sig ind i Tanke-

gangen hos Ørnen, naar den fra sin høje Flugt i Skyerne ser Land og Vand under sig; han beskriver dens Liv og Færden, dens Jagt og dens Ynglen, han gør Rede for, hvor den har boet og endnu boer, og giver en pragtfuld Række Billeder af Ørnereder, af Fuglene i Flugt og siddende i Grantoppen, af gamle og unge Fugle ved Reden; og han giver en Beskrivelse, der næsten tager Vejret fra en af, hvorledes Billederne er tagne, en Beskrivelse, der ikke, hvad Spænding angaar, staar tilbage for nogen Detektivroman eller Biografforestilling. Har han endelig fundet en Rede i en Gran eller Fyr, gælder det om at finde et endnu højere Træ i Nærheden, hvorfra han kan komme til at fotografere; og er dette lykkedes, saa maa der i Løbet af nogle Nætter bygges et helt Bo deroppe, som Ørnen ikke maa ane noget om; hvad der bruges af Brædder og Reb, maa males grønt, og det er ikke lidt, der skal til, for at faa saadan et helt lille Hus anbragt oppe i en mægtig Gran; det hele maa omhyggeligt dækkes med Kviste, mellem hvilke der kun er en lille Aabning for Kameraet; og saa kan det hænde, naar det skal til at gaa løs med Fotograferingen, at det begynder at blæse, saa Hytte, Kamera og Mand svinger paa det mest forfærdende; al Optagelse bliver umulig, og den dristige Fotograf maa være glad ved at kunne bjærge sig ned igen og maa begynde forfra et andet Sted. Den næste Rede sidder maaske nogle Meter for højt, idet de nærmest staaende Træer er lavere end den; saa maa der først konstrueres en vældig Maskine, der kan spænde om Træet og bære det fuldstændig, saa at et Stykke kan saves ud af Stammen, og hele Træet ganske langsomt sænkes, uden at Ørnen mærker det; lad det nu gaa, men naar man dernæst udruster Flyvefartøjer for at tage Billeder af Ørnereder og Ørne i Flugten, saa kan Techniken med Fuglefotografi vel snart ikke drives videre, og man under Forfatteren, at han endelig naaede sit længe eftertragtede Maal, at faa fotograferet »det vidunderligt stærke, brændende klare Ørneøje, som saa lige ind i Kameraet«.

O. HELMS.